

माडी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बसन्तपुर, चितवन

स्थानीय राजपत्र
माडी नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ४

संख्या: ३

मिति: २०७७/१०/१४

भाग-१
माडी नगरपालिका

माडी नगर शिक्षा ऐन, २०७७
सम्बत् २०७७ सालको ऐन नं. ३

माडी नगर शिक्षा ऐन, २०७७

प्रस्तावना :

राष्ट्र र समाजको सर्वपक्षीय विकास र समाजवादउन्मुख संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको सुदृढीकरणका लागि सर्वसाधारण जनताको सदाचार, सहिष्णुता, नैतिकता र मानवीय मूल्यको प्रवर्धन गर्न तथा स्वस्थ, शिक्षित, सभ्य, सक्षम, सीपयुक्त, परिश्रमी, सिर्जनशील एवम् प्रतिस्पर्धी जनशक्ति तयार गर्नको लागि यस माडी नगरपालिकामा स्थापना हुने र स्थापना भई संचालन भइरहेका विद्यालय तथा शिक्षण संस्थाहरुको उचित व्यवस्थापन गर्दै समय सान्दर्भिक, गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी, वैज्ञानिक र सीपमूलक शिक्षा प्रदान गर्न बाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधान २०७२ को धारा ५७ अनुसूची ८ को सूची नं. ८ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ को दफा १०२ बमोजिम बागमती प्रदेश अन्तर्गतको माडी नगरपालिका, नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- १) यस ऐनको नाम "माडी नगर शिक्षा ऐन २०७७ रहेको छ ।
- २) यो ऐन चितवन जिल्लाको माडी नगरपालिकाभर लागू हुनेछ ।
- ३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा:-

- क) "विद्यालय शिक्षा" भन्नाले कक्षा एकदेखि कक्षा बाहसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।
- ख) "आधारभूत शिक्षा" भन्नाले कक्षा एकदेखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।
- ग) "प्रारम्भिक बाल विकास" भन्नाले तीन वर्ष पूरा भइ पाँच वर्ष पूरा नभएसम्मका बालबालिकाहरुलाई कक्षा एकमा प्रवेश गर्नुभन्दा अगाडि दिइने दुइ वर्षे अवधिको बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा केन्द्रित बाल विकास तथा शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

घ) "शिशु स्याहार केन्द्र " भन्नाले तीन वर्ष उमेर पूरा नभएका बालबालिकाको स्याहार, पोषण, सिकाइ लगायत सर्वाङ्गीण विकासका लागि स्थापना र सञ्चालन भएको दफा १७बमोजिमको शिशु स्याहार केन्द्र सम्झनु पर्छ ।

ङ) "प्रारम्भिक शिक्षा" भन्नाले आधारभूत शिक्षा अन्तर्गतको कक्षा एक देखि कक्षा तीनसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

च) "माध्यमिक शिक्षा" भन्नाले कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्रसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

छ) "विशेष शिक्षा " भन्नाले दृष्टिविहिन, बहिरा, अटिज्म, बौद्धिक अपाङ्गता, सुस्त श्रवण वा अति अशक्त शारीरिक अपाङ्गता वा कुनै पनि किसिमको अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई छुट्टै समूहमा राखी विशेष प्रकार र निश्चित माध्यमबाट दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

ज) "समावेशी शिक्षा " भन्नाले देहायको शिक्षा सम्झनु पर्छ :

(१) दृष्टिविहिन, बहिरा, अटिज्म, बौद्धिक अपाङ्गता, सुस्त श्रवण वा अति अशक्त शारीरिक अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई नियमित शैक्षिक पद्धतिको अधिनमा रही दिइने शिक्षा,

(२) सामाजिक, आर्थिक वा भौगोलिक कारणले पछाडि पारिएका व्यक्तिलाई विभेदरहित वातावरणमा दिइने शिक्षा ।

झ) "सार्वजनिक विद्यालय" भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा माडी नगरपालिकाबाट नियमित रूपमा अनुदान पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

ञ) "निजी विद्यालय" भन्नाले निजी लगानीमा स्थापना गरिएका नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा नगरपालिकाबाट नियमित रूपमा अनुदान नपाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

ट) "सार्वजनिक गुठी विद्यालय" भन्नाले व्यक्तिगत रूपमा मुनाफा वितरण गर्न नपाउने गरी सार्वजनिक गुठी अन्तर्गत स्थापना वा सञ्चालन भएका कल्याणकारी विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

ठ) "परम्परागत विद्यालय" भन्नाले धार्मिक विद्यालयको रूपमा अनुमति प्राप्त गुरुकुल, आश्रम, विहार, गोन्पा, मदर्सा जस्ता विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

ड) "सहकारी विद्यालय" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम सहकारी संस्थाद्वारा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

ढ) "आवासीय विद्यालय" भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा नगरपालिकाबाट आवासीय विद्यालयको रूपमा स्वीकृति प्रदान गरिएको विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

- ण) "सामुदायिक सिकाइ केन्द्र" भन्नाले समुदायस्तरमा सञ्चालन गरिने साक्षरता, निरन्तर शिक्षा र सिप सिकाइ लगायतका क्रियाकलाप गर्ने उद्देश्यले माडी नगरपालिकाको अनुमतिमा सञ्चालित सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सम्झनु पर्छ ।
- त) "निशुल्क शिक्षा" भन्नाले विद्यालय वा शैक्षिक संस्थाले विद्यार्थी वा अभिभावकबाट कुनै पनि शीर्षकमा कुनै पनि शुल्क असूल नगरी दिइने शिक्षालाई सम्झनु पर्छ ।
- थ) "नगर कार्यपालिका" भन्नाले चितवन जिल्लाको माडी नगर कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
- द) "नगर सभा" भन्नाले माडी नगरपालिकाको नगरसभालाई सम्झनुपर्छ ।
- ध) "प्रमुख" भन्नाले माडी नगरपालिकाको नगर प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।
- न) "नगर शिक्षा अधिकारी" भन्नाले माडी नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने प्रमुख कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ ।
- प) "आयोग" भन्नाले स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरूको स्थायी नियुक्त तथा बढुवाको सिफारिस गर्न संघीय ऐनबमोजिम गठन भएको शिक्षक सेवा आयोग सम्झनु पर्छ ।
- फ) "अभिभावक" भन्नाले विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको अभिभावक भनी अभिलेखमा जनिएको व्यक्ति सम्झनु पर्दछ । तर विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन प्रयोजनमा अभिभावक भन्नाले विद्यार्थीका बुवा, आमा, बाजे, बज्यै तथा अभिभावक नभएका विद्यार्थीको हकमा संरक्षकत्व प्रदान गर्ने व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।
- ब) "शिक्षक" भन्नाले विद्यालयमा शिक्षण सिकाइ गर्न नियुक्त अध्यापक सम्झनुपर्छ र सो शब्दले प्रधानाध्यापक समेतलाई जनाउँछ ।
- भ) "प्रधानाध्यापक" भन्नाले विद्यालयको शैक्षिक, प्रशासनिक, आर्थिक र व्यवस्थापकीय नेतृत्व गर्न जिम्मेवारी तोकिएको शिक्षक सम्झनु पर्छ ।
- म) "विद्यालय कर्मचारी" भन्नाले सार्वजनिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेकका अन्य कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।
- य) "बालग्राम" भन्नाले नगरपालिकाको आफ्नै लगानीमा वा नगरपालिकाको स्वीकृति लिएर आमाबाबु गुमाएका, आर्थिक रूपले विपन्न, सीमान्तीकृत तथा लोपोन्मुख समुहका आवासीय सुविधा सहित प्रदान गर्ने गरी बालबालिकाको बहुआयामिक विकास गर्ने शैक्षिक केन्द्र सम्झनु पर्छ ।
- र) "स्वीकृति" भन्नाले तोकिएबमोजिमको शर्त पुरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार र प्रदेश सरकार समेतको मापदण्डको आधारमा नगरपालिकाले विद्यालय सञ्चालन गर्न दिएको स्वीकृतिलाई जनाउँछ ।
- ल) "तोकिएको" वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्छ ।

- व) "शिक्षा समिति" भन्नाले दफा १८ बमोजिम गठित नगर शिक्षा समिति सम्झनु पर्छ ।
- स) "नमूना विद्यालय" भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा नगरपालिकाले नमूना विद्यालय भनी घोषणा गरेको विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

विद्यालय स्थापना, समायोजन तथा खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

३. सार्वजनिक विद्यालय स्थापना गर्न सक्ने:

- (१) नगरपालिकाले भौगोलिक अवस्थिति, जनसङ्ख्याको बनावट र नक्शाङ्कनको आधारमा नगर कार्यपालिकाले सार्वजनिक विद्यालय स्थापना गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम विद्यालय स्थापना गर्दा देहायबमोजिमको प्रक्रिया अपनाउनु पर्नेछ:
- (क) भौगोलिक अवस्थिति र जनसङ्ख्याको बनावटका आधारमा विद्यालय नक्शाइन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- (ख) विद्यालय सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा जनशक्ति व्यवस्था गर्ने ।
- (ग) नगर शिक्षा समितिको सिफारिसमा नगर कार्यपालिकाले विद्यालय स्थापना गर्ने ।

४. सहकारी विद्यालय स्थापना गर्न सक्ने:

- (१) शिक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने उद्देश्यसहित स्थापना भएका सहकारीले विद्यालय वा शिक्षण संस्था स्थापना गर्न चाहेमा त्यस्तो सहकारी संस्थालाई नगर कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई सहकारी विद्यालय सञ्चालन गर्ने स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको सहकारी विद्यालयले प्रचलित कानून बमोजिमको सीमाभन्दा बढी मुनाफा वितरण गर्न पाउने छैन ।

५. सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालय वा शिक्षण संस्था स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्ने:

- (१) सार्वजनिक शैक्षिक गुठीले निजी मुनाफा वितरण नगर्ने गरी सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्न चाहेमा तोकिए बमोजिम नगर कार्यपालिकाले सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्ने स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (२) सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालय स्थापनाको लागि नगरपालिका समक्ष निवेदन पेश गर्दा संघीय कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम स्वीकृत गुठीको विधान समेत संलग्न राख्नु पर्ने छ ।

६. निजी विद्यालय सहकारी वा सार्वजनिक गुठी विद्यालयमा रुपान्तरित हुन सक्ने

(१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालनमा रहेका निजी विद्यालयहरू सहकारी विद्यालय वा सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालयमा रुपान्तरण हुन चाहेमा नगरपालिका समक्ष आवेदन गर्नुपर्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आवेदन परेमा नगर शिक्षा समितिको सिफारिसमा नगर कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम निजी विद्यालयलाई सहकारी वा सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालयमा रुपान्तरण गर्नेछ ।

७. विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू:

(१) विद्यालयले संघीय र प्रदेश कानूनले तोकेको शर्तको अतिरिक्त देहायका शर्तहरू पालना गर्नु पर्ने छ ।

(क) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागु गर्ने । नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम एवम् पाठ्यपुस्तक बाहेक थप पाठ्यसामग्री पठनपाठन गर्न परेमा नगर शिक्षा अधिकारीसँग अनुमति लिनुपर्ने ।

(ख) राष्ट्रियता प्रति आँच आउने पाठ्यसामग्री भएका पाठ्यपुस्तक विद्यालयमा अध्यापन गर्न गराउन नहुने ।

(ग) अभिभावकको वार्षिक भेला गराई विद्यालयको आयव्यय, शैक्षिक उपलब्धि र आगामी शैक्षिक सत्रको कार्यक्रमको नियमित जानकारी गराउने । ।

(घ) विद्यार्थीको चौतर्फी विकासका लागि अतिरिक्त क्रियाकलाप लगायत अन्य क्रियाकलापहरू संचालन गर्ने ।

(ङ) नगरपालिकाबाट प्राप्त निर्देशन पालना गर्ने र नगरपालिकाले तोकेको ढाँचामा निर्धारित समयभित्रै तथ्याङ्कहरू उपलब्ध गराउने ।

(च) विद्यालयमा आवश्यक पूर्वाधार र जनशक्ति कायम राख्नु पर्ने ।

(छ) सहकारी, सार्वजनिक गुठी र निजी विद्यालयमा प्रति कक्षा कम्तीमा बीस जना विद्यार्थी हुनु पर्ने ।

८. सुरक्षण बापत् धरौटी राख्नु पर्ने: विद्यालय खोल्ने स्वीकृति दिँदा विद्यालय सञ्चालनको सुरक्षणवापत सहकारी विद्यालयको हकमा आधारभूत तहको कक्षा १०५ भए एक लाख, कक्षा १ (८ भए दुई लाख र माध्यमिक तह भए तीन लाख रूपैया धरौटी राख्नुपर्नेछ । तर सार्वजनिक विद्यालय र सार्वजनिक गुठी विद्यालय स्थापना गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने छैन ।

९. विद्यालय समायोजन एवम् एकीकरण गर्न र सार्न सक्ने:

(१) नगर कार्यपालिकाले भौगोलिक अवस्था र विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा २ वा २ भन्दा बढी विद्यालयहरू समायोजन एवम् एकीकरण गर्नेछ ।

(२) कुनै विद्यालयमा प्रति कक्षा १५ जनाभन्दा कम विद्यार्थी भएमा वा दुइ वा दुइ भन्दा बढि विद्यालयले विद्यालय समायोजनका लागि सयुक्त निवेदन दिएमा त्यस्ता विद्यालयहरूलाई नजिकैको अर्को विद्यालयमा समायोजन एवम् एकीकरण गरिने छ ।

तर कुनै विद्यालय समायोजन हुँदा गाभिएको विद्यालयका विद्यार्थीहरू अर्को विद्यालयमा जान भौगोलिक दुरी टाढा भएको वा खोला तरेर जानु पर्ने अवस्था रहेको वा जंगल पार गरी जानुपर्ने अवस्था रहेको वा अन्य यस्तै कुनै कारणले विद्यालयसम्मको पहुँच सहज नभएमा त्यस्तो विद्यालय समायोजन गरिने छैन ।

३) विद्यालय समायोजन एवम् एकीकरण गर्दा सिङ्गै विद्यालय वा विद्यालयको कुनै तह वा कुनै कक्षा मात्र समायोजन एवम् एकीकरण गर्न सकिने छ ।

(४) यस दफा बमोजिम समायोजन एवम् एकीकरण भएको विद्यालयको सम्पत्तिको व्यवस्थापन नगर कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुने छ ।

(५) निजी विद्यालय सार्वजनिक विद्यालयमा समायोजन एवम् एकीकरण भएमा त्यस्ता निजी विद्यालयको चल अचल सम्पत्ति नगरपालिकाले खरिद गर्न वा विद्यालय गाभिन आए बापत नगरपालिकाले निजी विद्यालयलाई प्रोत्साहन प्रदान गर्न सक्ने छ ।

(६) नगर कार्यपालिकाले एक स्थानमा स्थापना भइ सञ्चालनमा रहेको विद्यालयलाई नगर शिक्षा समितिको सिफारिसमा अर्को स्थानमा सार्न सक्नेछ ।

(७) विद्यालय समायोजन एवम् एकीकरण र विद्यालय सार्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नगर कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१०. कक्षा थप गर्न सक्ने:

(१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र शिक्षाको पहुँच विस्तार गर्ने उद्देश्यले शिक्षा समितिको निर्णयबाट कुनै विद्यालयमा कक्षा थप गर्न सकिने छ । तर त्यसरी कक्षा थप गर्दा एक वर्षमा एउटा मात्र कक्षा थप गर्न सकिनेछ ।

(२) दफा ९ बमोजिम समायोजन एवम् एकीकरण भएका विद्यालय वा कक्षा घटाइएका विद्यालयमा विद्यार्थी सङ्ख्या बृद्धि भइ कक्षा थप गर्नुपर्ने भएमा शिक्षा समितिले त्यस्ता विद्यालयमा कक्षा थप गर्न सक्नेछ ।

११. विद्यालय खारेजी वा बन्द गर्न सक्ने:

(१) नगर कार्यपालिकाले देहायको अवस्थामा विद्यालय खारेज गर्न वा अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्न वा विद्यालय बन्द गर्न सक्नेछ ।

(क) विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या संघीय, प्रदेश कानून वा यस ऐनमा तोकेबमोजिम भन्दा कम भएमा

(ख) विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्त पालना नगरेमा

(ग) सहकारी विद्यालय सञ्चालन गर्ने सहकारी संस्था खारेजीमा वा कारबाहीमा परेमा

(घ) सार्वजनिक गुठी विद्यालय सञ्चालन गर्ने गुठी खारेजीमा वा कारबाहीमा परेमा

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेजीमा परेका विद्यालयमा भर्ना भई अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीहरूलाई अन्य विद्यालयमा पढाई निरन्तरताको व्यवस्था नगरपालिकाले मिलाउनु पर्ने छ ।

१२. समावेशी तथा विशेष शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) सबै नागरिकलाई अनिवार्य आधारभूत शिक्षा सुनिश्चित गर्न अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरू र आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपले पिछडिएका वर्गलाई साधारण विद्यालयमा उनीहरूको सिकाई आवश्यकता सम्बोधन हुने गरी समावेशी शिक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विशेष स्याहार, हेरचाह आवश्यक पर्ने र सिकाइ सामग्री, विधि तथा प्रविधि पनि अलगगै चाहिने प्रकृतिका अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि विशेष शिक्षा प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(३) अपाङ्गता भएका बालबालिकाको लागि पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक, पाठ्यसामग्री, शिक्षण सिकाई विधि तथा प्रविधि र मूल्याङ्कन प्रणालीमा विशेष व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

(४) अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई अनिवार्य आधारभूत शिक्षा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकाले आवासीय सुविधा सहितको विशेष विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१३. अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा र दूर तथा खुला शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

(१) नगरपालिकाले विद्यालयमा भर्ना भइ अध्ययन गर्न नसक्ने बालबालिकाका लागि अनौपचारिक शिक्षा तथा निरन्तर शिक्षा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी सबैका लागि अनिवार्य आधारभूत शिक्षा सुनिश्चित गर्नु पर्ने छ ।

(२) माध्यमिक शिक्षाको सर्वसुलभता र गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि प्रत्यक्ष साक्षात्कारमा आधारित विद्यालय शिक्षाको परिपूरक वा समानान्तर कार्यक्रमका रूपमा खुला तथा दूर शिक्षा सञ्चालन गर्न सकिने छ ।

(३) खुला तथा दूर शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा र निरन्तर शिक्षा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुने छ ।

१४. सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था

(१) नगर कार्यपालिकाले पुस्तकालय, अनौपचारिक तथा आजीवन शिक्षा कार्यक्रम, आयमूलक कार्यक्रम, सीपमूलक तालिम, जनचेतनामूलक कार्यक्रम समेत सञ्चालन गर्न सक्ने गरी सामुदायिक सिकाइ केन्द्र स्थापना र सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्नेछ ।

(२) यो एन प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरुको क्षेत्राधिकार स्वतः विस्तार भएको मानिनेछ ।

(३) पुस्तकालय, अनौपचारिक तथा आजीवन शिक्षा कार्यक्रम, आयमूलक कार्यक्रम, सीपमूलक तालिम, जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित निकाय वा सघ वा सस्थालाई नगर कार्यपालिकाले उपदफा (१) बमोजिमको सामुदायिक सिकाइ केन्द्रमा समायोजन गर्न वा गाभ्न सक्ने छ ।

(४) सामुदायिक सिकाइ केन्द्रले यस एनमा तोकिएको पूर्वाधार पूरा गरी शिशु स्याहार केन्द्र समेत सञ्चालन गर्न सक्ने छ ।

(५) सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. शिक्षाको माध्यम भाषा:

१) नगरपालिकाभित्रका विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम भाषा सङ्घीय कानून बमोजिम हुने छ ।

२) स्थानीय विषयको माध्यम भाषा माडी नगरक्षेत्रभित्र बोलिने स्थानीय मातृभाषा हुन सक्ने छ । त्यस्तो स्थानीय मातृभाषामा अध्यापन गर्न चाहने विद्यालयलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारससमा नगर शिक्षा समितिले अनुमति दिने छ ।

३) नेपाली कला, सस्कृति, सामाजिक अध्ययन जस्ता विषय नेपाली राष्ट्रभाषाको माध्यमबाट अध्यापन गर्न प्राथमिकता दिनु पर्ने छ ।

४) भाषा विषयमा अध्ययन गराउँदा शिक्षाको माध्यम सोही भाषा हुने छ ।

१६. प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले आवश्यकताका आधारमा प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र स्थापना गर्नेछ । त्यसरी प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र स्थापना गर्दा प्रत्येक विद्यालयमा कम्तीमा एउटा प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र रहने गरी व्यवस्था गरिनेछ ।
- (२) स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र भन्नाले निजी लगानीमा सञ्चालन भएका पूर्व प्राथमिक कक्षालाई समेत जनाउँछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र स्थापना गर्नु अघि नगरपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र सञ्चालित प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरूको नक्शाङ्कन गरी आवश्यकताका आधारमा समायोजन तथा पुनर्वितरण गर्न सक्नेछ ।
- (४) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालनमा रहेका र यो ऐन बमोजिम स्थापना भई सञ्चालन हुने प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रलाई नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराएको स्रोत साधनको अतिरिक्त नगरपालिकाले समेत आवश्यक साधन स्रोत उपलब्ध गराउने छ । तर निजी लगानीमा सञ्चालित प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र सञ्चालनका लागि सरकारी लगानी गरिने छैन ।
- (५) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा अध्यापन तथा सहजीकरण गर्ने शिक्षकको न्यूनतम योग्यता संघीय कानूनमा तोकिए बमोजिम हुने छ ।
- (६) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा तीन वर्ष उमेर नपुगेका बालबालिकाहरूलाई भर्ना गर्नु हुँदैन । प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा भर्ना भई निरन्तर सिकाइ र विकासका क्रियाकलापमा सहभागी भएका बालबालिकाहरू पाँच वर्ष पूरा भएपछि अनिवार्य रूपमा कक्षा एकमा भर्ना गराउनु पर्ने छ ।
- (७) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा प्रति कक्षा बीस जना बालबालिका मात्र राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । प्रारम्भिक बाल कक्षामा भर्ना भएका बालबालिका निर्धारित संख्याभन्दा पचास प्रतिशतभन्दा बढी भएमा सेक्सन थप गर्नु पर्नेछ ।
- (८) प्रारम्भिक बालकक्षामा सहजीकरणका लागि प्रति कक्षा एक जना सहजकर्ताको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (९) प्रारम्भिक बालकक्षाका सहजकर्ताहरूलाई नगरपालिकाले प्रचलित कानूनमा तोकिए बमोजिमको न्यूनतम पारिश्रमिकमा नघट्ने गरी पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने छ ।
- (६) विद्यालयले प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र सञ्चालन गर्दा छुट्टै परिसर वा कक्षाकोठामा त्यस्तो केन्द्र सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (७) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा तोकिए बमोजिम पूर्वाधार कायम राख्नुपर्नेछ ।

१७. शिशु स्याहार केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले प्रारम्भिक बाल विकास तथा शिक्षामा सहभागी हुने भन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरुलाई बालविकास र हेरचाहमा सहयोग पुर्याउने गरी शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गर्न सक्नेछ ।
- (२) कुनै व्यक्ति, सहकारी वा शैक्षिक गुठीले शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गर्न चाहेमा नगरपालिकाले तोकिए बमोजिम शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (३) शिशु स्याहार केन्द्रमा कम्तीमा देहायको पूर्वाधार तथा जनशक्ति हुनु पर्नेछ ।
- (क) एक जना शिशु स्याहार सहजकर्ता
- (ख) शिशु हेरचाहका लागि एक जना आया
- (ग) कक्षाकोठा
- (घ) आराम गर्न ओछ्यान सहितको कक्ष
- (ङ) खेल सामग्रीहरु
- (४) यस दफा बमोजिमको शिशु स्याहार केन्द्र सञ्चालनका लागि अभिभावकको लगानी परिचालन गर्न सकिने छ ।

परिच्छेद ३

शिक्षा समिति तथा नगर शिक्षा अधिकारी सम्बन्धी व्यवस्था

१८. शिक्षा समितिको गठन

(१) नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी नीति निर्धारण तथा नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विद्यालय तथा शिक्षण सस्थाहरुको रेखदेख, समन्वय, व्यवस्थापन र अनुगमन समेतका कार्य गर्नका लागि देहाय बमोजिमको शिक्षा समिति रहनेछ -

क) नगर प्रमुख	- अध्यक्ष
ख) नगर उपप्रमुख	- उपाध्यक्ष
ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
घ) नगर कार्यपालिकाले तोकेको शिक्षा हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक	- सदस्य
ङ) नगर कार्यपालिकाले तोकेको युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी विषय हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक	- सदस्य
च) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्येबाट नगर शिक्षा समितिले मनोनित गरेका एक जना	- सदस्य

छ) सार्वजनिक विद्यालयका बरिष्ठ प्रधानाध्यापक वा शिक्षक वा प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रका सहजकर्ताहरू मध्येबाट नगर शिक्षा समितिले मनोनित गरेको कम्तीमा एक जना महिला सहित तीनजना

- सदस्य

ज) निजी लगानीका विद्यालयका प्रधानाध्यापकमध्येबाट नगर प्रमुखले मनोनित गरेको एकजना - सदस्य

झ) शिक्षाप्रेमी वा समाजसेवीमध्येबाट नगर प्रमुखले मनोनित गरेको कम्तीमा एक जना महिला र कम्तीमा एक जना आदिवासी जनजाति वा दलित वा सिमान्तीकृत समुदायका व्यक्तिसहित तीन जना

- सदस्य

ञ) नगरपालिका क्षेत्रको नेपाल शिक्षक महासंघका अध्यक्ष

- सदस्य

ट) नगर शिक्षा अधिकारी

- सदस्य सचिव

(२) नगर शिक्षा समितिका मनोनित सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

तर मनोनित सदस्यले आफ्नो पदीय आचरण पूरा नगरेमा वा बिना जानकारी लगातार ३ वटा बैठकमा अनुपस्थित रहेमा निजलाई मनोनयन गर्ने पदाधिकारी वा समितिले जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ । त्यसरी हटाउनु अघि सफाइ पेश गर्ने मनासिब मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(३) नगर शिक्षा समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञहरूलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(४) कुनै कारणले शिक्षा समितिका मनोनित सदस्यको पद रिक्त भएमा त्यस्तो पदमा जुन तरिकाबाट मनोनयन गर्नु पर्ने हो सोही बमोजिम मनोनित गर्नु पर्ने छ ।

१९. शिक्षा समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि

(१) नगर शिक्षा समितिको बैठक कम्तीमा दुई महिनामा एक पटक बस्नेछ । नगर शिक्षा समिति बैठकमा सहभागी भए बापत नगरपालिकाको प्रचलित नियमअनुसार बैठक भत्ता उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

२) नगर शिक्षा समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र दुवै जनाको अनुपस्थितिमा समितिको ज्येष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

३) नगर शिक्षा समितिको बैठकको माइन्युट बैठकको अध्यक्षता गर्ने पदाधिकारीले प्रमाणीकरण गरी राख्नु पर्नेछ ।

४) नगर शिक्षा समितिको बैठकको एजेण्डा बैठक शुरू हुनुभन्दा कम्तीमा २४ घण्टा अगावै जानकारी गराउनु पर्ने छ ।

५) नगर शिक्षा समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले बोलाउनेछ ।

२०. शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: नगर शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ-

क) शिक्षा सम्बन्धी नगरस्तरीय नीति तथा योजना निर्माण गर्ने र नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा योजना कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

ख) नगरपालिका क्षेत्र भित्र विद्यालय स्थापना र कक्षा थप गर्ने सम्बन्धमा अनुमति तथा स्वीकृति प्रदान गर्ने तथा विद्यालय सार्ने, गाभ्ने, कक्षा घटाउने, विद्यालय बन्द गराउने र नाम परिवर्तन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यकता र औचित्यसहित नगर कार्यपालिका समक्ष सिफारिस गर्ने ।

ग) विद्यालय तथा शिक्षण सस्थाहरूका लागि आवश्यक आर्थिक तथा मानवीय स्रोतको खोजी तथा परिचालन गर्ने गराउने,

घ) विद्यालयहरूको लेखा परीक्षकको पारिश्रमिक निर्धारण गर्न,

ङ) सार्वजनिक विद्यालय सवलीकरणका लागि रणनीति तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

च) विद्यालयको आवश्यकता एवम् औचित्यतासमेत हेरी तहगत र विषयगत आधारमा सार्वजनिक विद्यालयहरूको शिक्षक दरवन्दी मिलान गर्ने,

छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने र शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि क्रियाशील बनाउने,

ज) आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने परीक्षा तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी गतिविधिहरू व्यवस्थित, मर्यादित र विद्यार्थीमैत्री बनाउने सम्बन्धमा मार्गदर्शन गर्ने,

झ) विद्यालयको सम्पत्तिको सुरक्षा गर्ने र गर्न लगाउने,

ञ) शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने, सूचक विकास गर्ने र प्रगति मूल्यांकन गर्ने: तदनुसार अपेक्षित गुणस्तर कायम भएका विद्यालयलाई पुरस्कृत गर्ने, नभएकालाई सघाउने तथा लगातार तीन वर्षसम्म राम्रो नतिजा नल्याउने विद्यालय तथा शिक्षकलाई सचेत गराउने वा कारवाही गर्ने,

ट) विद्यालयहरूलाई सामाजिक परीक्षण गर्न लगाउने

ठ) नगर स्तरीय खेलकुद, स्काउट, सांस्कृतिक कार्यक्रम, शैक्षिक प्रदर्शनी जस्ता कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक स्रोत जुटाउने र प्राप्त रकम खर्च गर्न शिक्षा शाखालाई निर्देशन दिने,

ड) विद्यालयको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने

ढ) शैक्षिक गुठीसँग गर्ने सम्झौताका शर्तहरू निर्धारण गर्ने

ण) विद्यालय, शिक्षण संस्था र शिक्षासंग सम्बद्ध शिक्षक कर्मचारीहरूलाई कामको आधारमा आवश्यक प्रोत्साहन, नसिहत, दण्ड, कारवाही गर्ने गराउने,

- त) नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक, गुठी, सहकारी र नीजि विद्यालयहरू बीच स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गराई गुणस्तर विकासका लागि साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने,
- थ) नीजि विद्यालय नियमन तथा व्यवस्थापनको लागि मापदण्ड बनाउने, सञ्चालनको स्वीकृती र अनुमतिको लागि नगरपालिकालाई आवश्यक राय सुझाव प्रदान गर्ने,
- द) सामुदायिक सिकाई केन्द्र, पुस्तकालय र वाचनालय स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी नीति निर्धारण गर्ने
- ध) विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका पहिचान गरी अनिवार्य तथा निशुल्क आधारभूत शिक्षा र निशुल्क माध्यमिक शिक्षा सुनिश्चितताका लागि योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने,
- न) विद्यालयमा पठनपाठनको अधिकतम प्रवन्ध हुने गरी शैक्षिक क्यालेण्डर बनाई लागू गर्ने, गराउने,
- प) शिक्षक पेसागत विकास, क्षमता अभिवृद्धि र तालिम सम्बन्धी नीति निर्धारण गरी लागू गर्ने ।
- फ) नगरपालिकालाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सुझाव तथा परामर्श दिने,
- ब) विद्यालयहरूलाई कार्यसम्पादनमा आधारित अनुदान, सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने सम्बन्धमा आधार तथा कार्यप्रक्रिया निर्धारण गर्ने,
- भ) विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारीलाई प्रोत्साहन सहित स्वेच्छिक अवकासको प्रवन्ध गर्ने,
- म) अनौपचारिक शिक्षा, विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, निरन्तर शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

२१. नगर शिक्षा अधिकारी:

- (१) नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी काम हेर्नका लागि नगर शिक्षा अधिकारी रहनेछ ।
- (२) नगर शिक्षा अधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ ।
- क) नगर स्तरीय शिक्षा योजना तर्जुमा गरी नगर शिक्षा समितिमार्फत नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने, गराउने,
- ख) नगरपालिका तथा नगर शिक्षा समितिबाट शिक्षा विकासका लागि पारित नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- ग) विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरूको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने, गराउने ।
- घ) नगर कार्यपालिका, नगर शिक्षा समिति र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने,
- ङ) शिक्षकहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने र तदनुसार पुरस्कार तथा दण्डको लागि नगर शिक्षा समितिमा सिफारिस गर्ने,
- च) आधारभूत शिक्षा परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने र विद्यालय तहको सिकाइ उपलब्धि मापन गरी समीक्षा गर्ने,

- छ) सार्वजनिक, गुठी, सहकारी र निजी विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारीको अभिलेख राख्ने,
ज) विद्यालयमा स्वीकृत पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागू गराउने,
झ) विद्यालयको लेखापरीक्षण गर्न लेखापरीक्षकहरूको नियुक्ति गर्ने,
ञ) विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघ गठन गर्ने गराउने,
ट) विद्यालयबाट प्राप्त प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने,
ठ) शिक्षकको तलबी प्रतिवेदन पारितका लागि आवश्यक कार्य गर्ने,
ड) नगर शिक्षा समितिको सदस्य सचिवको भूमिका निर्वाह गर्ने र नगर शिक्षा समितिबाट प्रत्यायोजित कार्यहरू गर्ने, गराउने ।
ढ) नगर कार्यपालिका र नगर शिक्षा समितिले तोकेबमोजिमका अन्य कार्य गर्ने ।
ण) नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट निर्धारण भएका कानून, नीति तथा मापदण्डहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
त) नगरपालिकाको शिक्षा विकासका लागि अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद-४

विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघ सम्बन्धी व्यवस्था

२२. सार्वजनिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन:

- (१) सार्वजनिक विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन समेतका लागि देहाय बमोजिमको विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहने छः
- (क) अभिभावकले आफूहरूमध्येबाट छानी पठाएका कम्तीमा एक जना महिला सहित तीन जना सदस्य
- (ख) विद्यालय रहेको स्थानीय तहको सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष वा निजले तोकेको सो वडाको वडा सदस्य - सदस्य
- (ग) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षाप्रेमी, शिक्षाविद् वा चन्दादाताहरूमध्येबाट सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा नगर शिक्षा समितिले मनोनीत गरेको एकजना महिला सहित दुईजना सदस्य
- (घ) विद्यालयका शिक्षक प्रतिनिधि एकजना सदस्य
- (ङ) पूर्व विद्यार्थीहरूको संस्था (एलुम्नाइ) का अध्यक्ष वा पूर्व विद्यार्थीमध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट मनोनीत एकजना - सदस्य
- (च) विद्यालयका प्रधानाध्यापक - सदस्य सचिव

- (२) उपदफा (१) को खण्ड (क) वा (ग) बमोजिमका सदस्यहरूले आफूहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले छनोट गरेको सदस्य सो समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।
- (३) पाँच सय र एक हजार जनाभन्दा बढि विद्यार्थी भएको विद्यालयमा उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको अभिभावकमध्येबाट क्रमशः दुई जना र चार जना थप सदस्य छनोट गर्नु पर्ने छ ।
- (४) विशेष शिक्षा वा विशेष शिक्षाको स्रोत कक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा एकजना अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको उत्थान एवम् विकासका लागि कार्य गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट एक एक जना सदस्य व्यवस्थापन समितिले थप गर्नु पर्नेछ ।
- (५) विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन तथा सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ ।
- (६) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको म्याद सकिएको मितिले एक महिनाभित्र अर्को समिति गठन गरिसक्नु पर्नेछ । त्यसरी एक महिनाभित्र पनि विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन हुन नसकेमा नगरपालिकाले आफैँ त्यस्तो विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्नेछ ।
- (७) उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम अभिभावकमध्येबाट छानी पठाउने प्रयोजनका लागि अभिभावक भेला बोलाउनु पर्नेछ । त्यस्तो भेलाको सञ्चालन एवम् सहजीकरणका लागि सम्बन्धित वडाका वडाध्यक्षको संयोजकत्वमा विद्यालयका प्रधानाध्यापक र नगर शिक्षा अधिकारीले तोकेको कर्मचारी रहेको ३ सदस्यीय छनोट सहयोग समिति रहनेछ ।
- (८) विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन र कार्यसञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२३. गुठी विद्यालय, सहकारी विद्यालय र निजी विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन:

- (१) निजी लगानीका विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायबमोजिमको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ:-
- (क) विद्यालयको सिफारिसमा नगर प्रमुखले मनोनीत गरेको व्यक्ति - अध्यक्ष
- (ख) अभिभावकहरू मध्येबाट एकजना महिला सहित विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनीत गरेको दुई जना सदस्य
- (ग) स्थानीय शिक्षाप्रेमी वा समाजसेवीहरूमध्येबाट नगर प्रमुखले मनोनीत गरेको एकजना सदस्य
- (घ) नगर शिक्षा अधिकारीले तोकेको शिक्षा हेर्ने कर्मचारी एक जना सदस्य
- (ङ) विद्यालय रहेको वडाका वडा समितिका सदस्यहरूमध्येबाट वडाध्यक्षले तोकेको एक जना सदस्य
- (च) सम्बन्धित विद्यालयको शिक्षकहरूले आफूहरूमध्येबाट छानी पठाएको एकजना सदस्य
- (छ) पूर्व विद्यार्थीहरूको एलुम्नाइका अध्यक्ष वा एलुम्नाइ नभएमा पूर्व विद्यार्थी मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट मनोनीत एकजना सदस्य

(ज) विद्यालयको प्रधानाध्यापक सदस्य सचिव

२४. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कार्यकाल:

- (१) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कार्यकाल तीन वर्षको हुनेछ ।
- (२) मनोनित अध्यक्ष र सदस्यहरूको पदावधि तीन वर्षको हुने छ ।
- (३) कुनै विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष वा मनोनीत सदस्यले तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न नसकेमा वा यस ऐन तथा प्रचलित कानून विपरीत कार्य गरेमा वा खराब आचरण गरेमा वा बिना सूचना तीन पटकसम्म समिति बैठकमा अनुपस्थित रहेमा सोको कारण खुलाई स्थानीय तहले छानबिन गरी त्यस्तो अध्यक्ष वा सदस्यलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि अध्यक्ष वा मनोनीत सदस्यलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मुनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम अध्यक्ष वा मनोनीत सदस्यको पद रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिका लागि अर्को व्यक्तिलाई यस ऐनमा तोकिएको प्रक्रियाबाट छनौट वा मनोनयन गर्न सकिनेछ ।
- (५) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले विद्यालयको हित विपरित कुनै काम गरेमा वा आर्थिक अनियमितता गरेमा वा सार्वजनिक शान्ति, सुरक्षामा खलल पर्ने कुनै काम गरेमा वा यस ऐन विपरित हुने गरी कुनै कार्य गरेमा त्यस्तो विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई नगर शिक्षा समितिले विघटन गर्न सक्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएको तीन महिनाभित्र विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्नु पर्ने छ । त्यस्तो विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्मका लागि तत्काल कार्यसञ्चालनका लागि वडाध्यक्षको संयोजकत्वमा शिक्षक प्रतिनिधि र प्रधानाध्यापक रहेको तदर्थ समिति गठन हुनेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिमको तदर्थ समितिले अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्मको लागि कार्यसञ्चालन गर्नेछ ।

२५. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि:

- (१) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक दुई महिनामा कम्तीमा एक पटक बस्नेछ ।
- (२) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकको अध्यक्षता सो समितिको अध्यक्षले गर्नेछ । त्यस्तो अध्यक्ष छनौट नभएसम्मका लागि वा अध्यक्षको अनुपस्थितिमा सो समितिका ज्येष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (३) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकको एजेण्डा सबै पदाधिकारीलाई बैठक हुनुभन्दा चौबिस घण्टा अगावै जानकारी गराउनुपर्छ ।
- (४) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशन बमोजिम सदस्य सचिवले बोलाउनेछ ।

(५) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकको माइन्सुट अध्यक्ष र सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

२५. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) सार्वजनिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विद्यालय विकासका लागि नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ख) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने, राख्न लगाउने र सुरक्षा गर्ने,
- (ग) विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अध्यावधिक गराई राख्ने,
- (घ) विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने र त्यसको जानकारी गाउँ शिक्षा समिति वा नगर शिक्षा समितिलाई दिने,
- (ङ) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनैतिक, धार्मिक वा साम्प्रदायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण धमिल्याउन नदिने,
- (च) नियमानुसार खटिइ आएका शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीलाई हाजिर गराई काममा लगाउने,
- (छ) सम्बन्धित स्थानीय तहले तोकेको लेखापरीक्षकबाट विद्यालयको वार्षिक लेखापरीक्षण गराउने,
- (ज) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनअनुसार तत्काल आवश्यक कारवाही गर्ने र त्यसको प्रतिवेदन स्थानीय तहमा पेश गर्ने,
- (झ) संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले दिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने,
- (ञ) आफैले निजी स्रोतमा नियुक्त गरेका शिक्षक तथा कर्मचारीको लागि प्रचलित कानूनमा तोकिएबमोजिमको पारिश्रमिक तथा सुविधाको व्यवस्था गर्ने र त्यसरी निजी स्रोतमा करारमा शिक्षक नियुक्ति गर्नु पर्दा उपलब्ध भए सम्म शिक्षक सेवा आयोगले प्रकाशित गरेको करार सूचीबाट लिने ।
- (ट) विद्यालयमा नियमित कक्षा सञ्चालन व्यवस्था मिलाउने,
- (ठ) अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने,
- (ड) शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने,
- (ढ) विद्यालयको सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने ।

(२) सहकारीबाट सञ्चालित, सार्वजनिक शैक्षिक गुठी वा निजी विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण कायम राख्ने,

- (ख) नेपाल सरकारको शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक अनिवार्य रूपमा लागू गर्ने र अन्य सहयोगी पाठ्यपुस्तकहरू पढाउन आवश्यक देखिएमा नगरपालिकाबाट स्वीकृति लिने,
- (ग) अध्यापन अनुमतिपत्र लिई प्रचलित कानूनबमोजिम शिक्षक पदको लागि उम्मेदवार हुन योग्यता पूरा गरेका व्यक्तिलाई शिक्षक पदमा नियुक्त गर्ने,
- (घ) नेपाल सरकारले तोकिदिएको तलब स्केलमा नघटाई शिक्षक तथा कर्मचारीलाई तलब, भत्ता र प्रचलित कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने,
- (ङ) अनुशासनहीन शिक्षक तथा कर्मचारी उपर कारवाही गर्ने,
- (च) संघीय सरकार, प्रदेशिक सरकार र नगरपालिकाले दिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने,
- (छ) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन उपर तत्काल आवश्यक कारवाही गर्ने र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्ने,
- (ज) आर्थिक कारोबार पारदर्शी ढंगले बैंक वा वित्तीय संस्थामार्फत गर्ने, गराउने,
- (झ) विद्यालय सञ्चालनका लागि साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने,
- (ञ) विद्यालयका लागि आवश्यक भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने,
- (ट) विद्यालयको चल अचल सम्पत्तिको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने,
- (ठ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाले आयोजना गरेका कार्यक्रमहरूमा विद्यालयलाई सरिक गराउने,
- (ड) संघीय, प्रादेशिक र नगर शिक्षा ऐन तथा नियमावलीमा र अन्य प्रचलित कानूनको परिपालना गर्ने गराउने ।
- (ढ) शिक्षा समितिबाट स्वीकृत शुल्क सीमाको अधीनमा रही विद्यालयमा शुल्क निर्धारण गर्ने,
- (ण) शिक्षक तथा कर्मचारी र विद्यार्थीको आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने,
- (त) विद्यालय तथा विद्यार्थीको हितका निम्ति अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।

२७. शिक्षक अभिभावक सभा रहने

- (१) विद्यालयका शिक्षक अभिभावकबीच सहकार्य, व्यवस्थापनमा सहयोग तथा शैक्षिक गुणस्तर सम्बन्धी आवश्यक राय परामर्श प्रदान गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयका सम्पूर्ण शिक्षक तथा अभिभावकहरू रहेको शिक्षक अभिभावक सभा रहनेछ ।
- (२) अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा तथा निशुल्क माध्यमिक शिक्षा प्रदान गर्न विद्यालयलाई सहयोग जुटाउने कार्यमा शिक्षक अभिभावक सभाले सहयोग गर्नेछ ।

२८. शिक्षक अभिभावक सङ्घको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) शिक्षक अभिभावक सभाको कार्यकारी भूमिका निर्वाह गर्नका लागि देहायका सदस्यहरू रहेको एक शिक्षक अभिभावक संघ रहनेछः

- क) विद्यालयका अभिभावकले आफूहरू मध्येबाट छनोट गरी पठाएको व्यक्ति - अध्यक्ष
- ख) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर उल्लेख्य सहयोग गरेका अभिभावकहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेका कम्तीमा एक जना महिला र एक दलित वा सीमान्तीकृत समुदायका व्यक्तिसहित तीन जना - सदस्य
- ग) विद्यालय रहेको वडाको वडा समितिले तोकेको एकजना वडा सदस्य - सदस्य
- घ) शिक्षकहरूले आफूहरूमध्येबाट छानी पठाएको कम्तीमा एकजना महिला सहित तीन जना-सदस्य
- ङ) प्रधानाध्यापकले तोकेको स्थायी शिक्षक एक जना सदस्य सचिव

(२) शिक्षक अभिभावक संघको बैठकमा बालक्लवको प्रतिनिधि छात्रामध्येबाट एक जना र छात्रहरूमध्येबाट एक जना गरी दुई जना) र बालक्लव गठन नभएको अवस्थामा उच्चतम कक्षाको उत्कृष्ट अंक ल्याउने एक जना छात्रा र एक जना छात्रलाई आमन्त्रित गर्न सकिने छ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम छानिएका वा मनोनित अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको अध्यक्ष वा सदस्यहरूको पद रिक्त भएको एक महिना भित्र छनोट वा मनोनयन हुन नसकेमा नगर शिक्षा समितिले त्यस्तो पदमा मनोनयन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(५) शिक्षक अभिभावक संघको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण निर्माण गर्न विद्यालयलाई सहयोग गर्ने ।
- (ख) विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक, आर्थिक र व्यवस्थापकीय पक्षहरूको सामाजिक परिक्षण गर्ने ।
- (ग) शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने ।
- (घ) विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गर्न विद्यालयलाई सहयोग गर्ने ।
- (ङ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- (च) विद्यालयको विकासको लागि आमा समूह, युवा क्लब, सास्कृतिक समूह, बालक्लब लगायतका समुदायमा सक्रिय समूहहरू परिचालन गर्ने ।
- (छ) विद्यालयमा उत्पादन इकाई सञ्चालनका लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।

परिच्छेद - ५

विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था

२९. शिक्षक दरबन्दी निर्धारण गर्ने

- (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक विद्यालयहरूमा आवश्यक पर्ने शिक्षकको दरबन्दी निर्धारण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (२) नगरपालिकाले विद्यालयमा देहाय बमोजिम विद्यार्थी शिक्षक अनुपात कायम हुने गरी शिक्षक दरबन्दी वा शिक्षक व्यवस्थापन अनुदान व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (क) आधारभूत तहको कक्षा एकदेखि तीन सम्मका लागि तीस जना विद्यार्थी बराबर एक शिक्षक
- (ख) आधारभूत तहको कक्षा चारदेखि आठसम्मका लागि पैतीस जना विद्यार्थी बराबर एक शिक्षक
- (ग) माध्यमिक तहका लागि चालिस जना विद्यार्थी बराबर एक शिक्षक
- (३) उपदफा (२) बमोजिम शिक्षक व्यवस्था गर्दा आधारभूत तहको कक्षा चारदेखि आठसम्म र माध्यमिक तहका लागि विषयगत शिक्षक व्यवस्था गर्न सकिने छ ।
- (४) प्रति कक्षा १५ जना भन्दा बढि विद्यार्थी सख्या भइ समायोजन हुन नसकेका विद्यालयमा नगरपालिकाले प्रति कक्षा एक जना शिक्षक सुनिश्चित गर्न सक्नेछ ।
- (५) प्रति कक्षा १५ जनाभन्दा कम विद्यार्थी भएका विद्यालयमा शिक्षा समितिले बहुकक्षा शिक्षण व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (६) शिक्षण बाहेकका कार्यालय व्यवस्थापन, लेखापालन, सरसफाइ समेतका कार्य गर्नका लागि विद्यालय कर्मचारी व्यवस्था गर्नु पर्ने छ । त्यस्तो विद्यालय कर्मचारी व्यवस्था नभएसम्म सो प्रयोजनका लागि विद्यालय कर्मचारी व्यवस्थापन अनुदान उपलब्ध गराउने छ ।
- (६) यो ऐन प्राप्त हुँदाका बखत कायम रहेका र यो ऐन बमोजिम सिर्जना भएका दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकको व्यक्तिगत विवरण फाइल खडा गरी नगरपालिकामा राख्नु पर्नेछ ।

३०. शिक्षक तथा कर्मचारीको सेवा, सर्त, सिवधा, योग्यता र सक्षमता

- (१) शिक्षक सेवा, सर्त, सुविधा, योग्यता र सक्षमता सम्बन्धी व्यवस्था संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र नगर कार्यपालिकाले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
- (२) नगरपालिकाले कार्यसम्पादन तथा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको नतिजाका आधारमा शिक्षकलाई प्रोत्साहनस्वरूप सुविधा थप गर्न सक्नेछ

३१. अध्यापन अनमति पत्र लिनु पर्ने :

(१) संघीय कानूनबमोजिम अध्यापन अनुमतिपत्र नलिई कसैले पनि शिक्षक पदका लागि उम्मेदवार हुन पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विज्ञान गणित, लेखा, कम्प्युटरका साथै प्राविधिक धारतर्फका विषयहरूमा करार शिक्षक नियुक्ति गर्ने प्रयोजनमा अध्यापन अनुमति पत्र प्राप्त भएका व्यक्ति उपलब्ध हुन नसकेको अवस्थामा करार शिक्षक पदमा उम्मेदवार हुन सक्नेछन् ।

(३) नगरपालिकाभित्रका विद्यालयमा भएको शिक्षक कमीको समस्या समाधान गर्न र युवालाइ राष्ट्र निर्माणमा सहभागी गराउनका लागि शिक्षण स्वयमसेवक परिचालन गर्दा कुनै व्यक्ति त्यस्तो शिक्षण स्वयमसेवक बन्न अध्यापन अनुमतिपत्र अनिवार्य गरिने छैन ।

३२. शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय आचरण सम्बन्धी व्यवस्था

(१) देहायका अवस्थामा शिक्षक वा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउन सकिने छ :

(क) तोकिएबमोजिमको पदीय दायित्व पूरा नगरेमा,

(ख) बिना सूचना लगातार पन्ध्र दिनभन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित रहेमा,

(ग) विद्यालयमा मादक पदार्थ सेवन गरी आएको कुरा प्रमाणित भएमा,

(घ) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा,

(ङ) सार्वजनिक विद्यालयका शिक्षक वा कर्मचारीले विद्यालय सञ्चालनका लागि तोकिएको समयमा अन्यत्र अध्यापन वा अन्य कुनै काम वा कुनै व्यावसायिक क्रियाकलाप गरेको प्रमाणित भएमा,

(च) आफूले अध्यापन गरेको विषयमा लगातार तीन वर्ष सम्म नगर शिक्षा समितिले तोकेको न्यूनतम सिकाइ उपलब्धि हासिल गराउन नसकेमा ।

(च) स्थायी आवासीय अनुमति लिएमा

(छ) भ्रष्टाचार गरेमा

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई कार्यरत पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

३३. अदालतको आदेशबाट पुनः बहाली हुन सक्ने

(१) दफा ३० मा उल्लेख भएका कुनै वा केही आरोपमा सजाय भई नोकरीबाट हटाइएको वा बर्खास्त भएको शिक्षक वा कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसलाबमोजिम सेवामा पुनः बहाली हुन सक्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनः बहाली भएको शिक्षकले सेवाबाट हटेदेखि पुनःबहाली भएको मितिसम्मको पूरा तलब, भत्ता र तलब वृद्धि पाउने भए सोसमेत पाउनेछ ।

३४. तलब भत्ता नपाउने र सेवा अवधि गणना नहुने

नियमानुसार विदा स्वीकृत गराइ बसेको अवस्थामा बाहेक विद्यालयमा विना सूचना अनुपस्थित रहेको शिक्षकले सो अवधिको तलब, भत्ता पाउने छैन र त्यस्तो अवधि निजको सेवामा समेत गणना हुने छैन ।

३५. स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने

सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक वा कर्मचारीहरूले कुनैपनि देशको स्थायी आवासीय अनुमति लिन वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नका लागि आवेदन दिन हुँदैन । यसरी कुनै शिक्षकले स्थायी आवासीय अनुमति लिएको वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नका लागि आवेदन दिएको पाइएमा निजलाई सेवाबाट बर्खास्त गरिनेछ ।

३६. शिक्षक छनौट सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) विद्यालयमा रिक्त दरबन्दी, राहत अनुदान कोटा, नगरपालिका अनुदान कोटा वा अन्य कुनै पदका लागि करार शिक्षक, प्रारम्भिक बालविकासका सहजकर्ता र सार्वजनिक विद्यालयका लागि प्रधानाध्यापक छनोट गरी नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको एक शिक्षक छनौट समिति रहनेछ ।

क) नगर शिक्षा अधिकारी वा निजले तोकेको अधिकृत कर्मचारी अध्यक्ष

ख) सम्बन्धित विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सो समितिको सदस्य - सदस्य

ग) करार शिक्षक छनोट समितिले मनोनित गरेको विषय विशेषज्ञ दुई जना सदस्य

घ) सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक सदस्य सचिव

तर रिक्त शिक्षक पदको विज्ञापनमा एक जनामात्र उम्मेदवार परेको अवस्थामा खण्ड (ग) बमोजिमका विशेषज्ञ एक जनामात्र मनोनित गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(२) उपदफा १ को खण्ड (घ) को प्रयोजनका लागि नगर शिक्षा अधिकारीले देहाय बमोजिमको योग्यता भएका स्थायी शिक्षकहरूमध्येबाट विज्ञको सूची अद्यावधिक गराइ राख्नेछ ।

(क) नगरपालिका क्षेत्रभित्रका विद्यालयमा कार्यरत रहेको

(ख) आधारभूत तहका लागि शिक्षा शास्त्रमा स्नातक उत्तीर्ण गरेको र माध्यमिक तहका लागि सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर उत्तीर्ण गरेको

(ग) कम्तीमा सम्बन्धित तहमा स्थायी नियुक्ति पाएको ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विज्ञान, गणित, व्यवसायिक प्रकृतिका एच्छिक विषयहरू र प्राविधिक शिक्षातर्फका प्राविधिक विषयहरूको कार्यालय सञ्चालन तलेखाजस्ता प्राविधिक प्रकृतिका विषयको हकमा सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर उत्तीर्ण स्थायी शिक्षक उपलब्ध हुन नसकेको अवस्थामा स्नातक उत्तीर्ण शिक्षक वा प्रशिक्षकलाई समेत विशेषज्ञको रूपमा सूचिकृत गर्न सकिनेछ ।

(४) शिक्षक सेवा आयोगबाट निर्धारण भएको पाठ्यक्रमका आधारमा करार शिक्षक छनोटको परीक्षा सञ्चालन गर्नु पर्ने छ ।

(५) करार शिक्षक तथा प्रधानाध्यापक छनोट परीक्षा सञ्चालन प्रकृया तथा करार शिक्षक छनोट समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) प्रधानाध्यापक छनोट गर्ने प्रयोजनका लागि उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको प्रधानाध्यापकको सट्टा नगरपालिकाभित्रका माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक मध्येबाट नगर शिक्षा अधिकारीले तोकेको प्रधानाध्यापकले सदस्य सचिव भइ काम गर्नेछ ।

(६) उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिमको विशेषज्ञ छनोट गर्दा उपलब्ध सूचीबाट गोला प्रथाद्वारा गर्नु पर्नेछ ।

३७. शिक्षकको सरुवा:

(१) सरकारी स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकले दरवन्दी रिक्त भएको विद्यालयको व्यवस्थापन समिति र सरुवा हुने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको सहमतिसहित निवेदन दिएमा रिक्त पद र विषय मिल्ने देखिएमा नगर शिक्षा अधिकारीले निजलाई सरुवा गर्नसक्ने छ । तर विद्यार्थी संख्या कम भई सरुवा गर्नुपर्ने अवस्था र कार्यसम्पादन एवम् आचरण सन्तोषजनक नभएको अवस्थामा सरुवा गर्नुपर्दा सम्बन्धित शिक्षक वा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमति लिनु पर्ने छैन ।

(२) नगरपालिकाभित्रका विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक अन्य स्थानीय तहमा सरुवा भइ जान चाहेमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा नगर शिक्षा अधिकारीले सरुवा सहमति दिन सक्ने छ ।

(३) कुनै स्थायी शिक्षक कुनै स्थानीय तहबाट नगरपालिकाभित्रका विद्यालयमा सरुवा भइ आउन चाहेमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र सम्बन्धित स्थानीय तहका सहमितमा नगर शिक्षा अधिकारीले सरुवा गर्न सक्नेछ ।

३८. दरवन्दी पुनर्वितरण एवम् मिलान:

(१) सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाद्वारा निर्धारित मापदण्डको आधारमा नगरपालिकाभित्र वार्षिक रूपमा शिक्षक दरवन्दी पुनर्वितरण एवम् मिलान गरिने छ ।

- (२) नगर शिक्षा समितिले दरबन्दी मिलानको क्रममा समान तहको स्थायी, अस्थायी, करार र राहत अनुदान कोटाको समेत पुनर्वितरण एवम् मिलान गर्न सकिनेछ ।
- (३) यस दफा बमोजिम शिक्षक दरबन्दी पुनर्वितरण एवम् मिलान गर्दा सम्बन्धित पद वा अनुदान कोटामा कार्यरत शिक्षकको सरुवा गर्न सकिनेछ । त्यसरी सरुवा गर्दा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमति लिइरहनु पर्ने छैन ।
- (४) शिक्षक दरबन्दी पुनर्वितरण एवम् मिलान गरी सोही अनुसारको सरुवा सामान्यतया शैक्षिक सत्रको सुरु वा अन्त्यमा गर्नु पर्नेछ ।

३९. शिक्षकको स्थायी नियुक्ति र बहुवासम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) हालका स्वीकृत दरबन्दीमा शिक्षकहरूको स्थायी नियुक्ति तथा बहुवासम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानूनबमोजिम हुनेछ ।
- (२) नगरपालिकाको अनुदान कोटामा नियुक्त शिक्षक वा शिक्षण स्वयमसेवकहरूको सेवा, सर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था नगर कार्यपालिकाले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

४०. तालिम तथा क्षमता विकास सम्बन्धी व्यवस्था: शिक्षकलाई संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहबाट निर्धारित तालिम नीति अनुसार तालिम तथा क्षमता विकासको अवसर हुनेछ ।

४१. शिक्षकलाई अन्य काममा लगाउन नहुने :

- (१) सार्वजनिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षा प्रदान गर्ने वा विद्यालय प्रशासनसम्बन्धी काममा बाहेक अन्य काममा लगाउन हुँदैन ।
- (२) उपदफा (१) मा कुनै कराले विद्यालयको पठन पाठनमा बाधा नपर्ने गरी राष्ट्रिय जनगणना, निर्वाचनसम्बन्धी काम, दैवी प्रकोप उद्धार वा संघीय सरकार, प्रादेशिक सरकार र स्थानीय सरकारले तोकेको अन्य कुनै काममा खटाउन बाधा परेको मानिने छैन ।

परिच्छेद ६

प्रधानाध्यापक र सहायक प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्था

४२. विद्यालयमा प्रधानाध्यापक रहने:

- (१) विद्यालयमा एक जना प्रधानाध्यापक रहनेछ ।

(२) प्रधानाध्यापकको कार्यकाल ५ वर्षको हुनेछ । कार्यसम्पादन तथा नतिजाका आधारमा प्रधानाध्यापक पुन नियुक्त हुन सक्नेछ ।

(३) शिक्षक छनोट समितिको सिफारिसमा नगर शिक्षा अधिकारीले प्रधानाध्यापक नियुक्त गर्नेछ ।

४३. प्रधानाध्यापकको योग्यता:

(१) देहायको योग्यता भएका शिक्षक प्रधानाध्यापक हुन योग्य हुनेछ:

(क) माध्यमिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक हुन स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त गरेको माध्यमिक तहको स्थायी शिक्षक ।

(ख) आधारभूत विद्यालयको प्रधानाध्यापक हुन स्नातक उपाधी हासिल गरेको स्थायी शिक्षक ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको योग्यता भएको शिक्षक उपलब्ध नभएमा स्नातकोत्तर योग्यता प्राप्त शिक्षक मध्येबाट प्रधानाध्यापकको नियुक्ति गर्न सकिने छ ।

(३) विद्यालयमा यस दफा बमोजिमको योग्यता पुगेको शिक्षक उपलब्ध नभएमा विद्यालयमा कार्यरत उच्चतम तहको बरिष्ठतम शिक्षकले निमित्त प्रधानाध्यापक भई कामकाज गर्ने छ ।

४४. प्रधानाध्यापकको छनोट प्रक्रिया:

(१) प्रधानाध्यापकको छनोट प्रक्रिया देहायबमोजिम हुनेछ ।

(क) विद्यालय विकास प्रस्तावसहित निवेदन आव्हान तथा पेश

(ख) प्रस्ताव प्रस्तुतीकरण तथा मूल्याङ्कन

(ग) अन्तरवार्ता

(२) दफा ३६ मा उल्लेख भएबमोजिमका आधारमा शिक्षक छनोट समितिले प्रधानाध्यापक छनोट गरी नियुक्तिका लागि नगर शिक्षा अधिकारी समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

४५. प्रधानाध्यापक छनोटको आधार:

(१) सार्वजनिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक छनोटको आधार देहायबमोजिम हुनेछ ।

(क) विद्यालय विकास प्रस्तावबापत ४० अङ्क

(ख) अनुभवबापत ३० अङ्क

(ग) तालिमबापत १० अङ्क

(घ) अन्तरवार्ताबापत १० अङ्क

(ङ) नेतृत्व मूल्याङ्कन बापत १० अङ्क

(२) सार्वजनिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक छनोटको आधार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४६. निजी, सहकारी र गुठी विद्यालयको प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्था

(१) निजी, सहकारी र गुठी विद्यालयको प्रधानाध्यापकको नियुक्ति विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा नगर शिक्षा अधिकारीले गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रधानाध्यापक सिफारिस गर्दा दफा ३६ मा तोकिएको योग्यता पुगेका व्यक्तिहरूमध्येबाट मात्र सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

४७. प्रधानाध्यापकलाई जिम्मेवारीबाट हटाउन

(१) प्रधानाध्यापक छनोट तथा नियुक्ति हुँदाका बखत पेश गरेको विद्यालय विकास प्रस्ताव एवम् योजना बमोजिम सन्तोषजनक रूपमा कार्य नगरेमा वा विद्यालयको हित विपरितको कार्य गरेमा वा आर्थिक अनियमितता गरेमा वा यो एन विपरितको कार्य गरेमा वा विद्यार्थीको न्यूनतम सिकाइ उपलब्धिस्तर हासिल गराउन वा कायम राख्न नसकेमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र नगर शिक्षा अधिकारीको सिफारिसका आधारमा शिक्षा समितिले निजलाई प्रधानाध्यापकको जिम्मेवारीबाट हटाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रधानाध्यापकलाई जिम्मेवारीबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्न पाउने अवसरबाट बञ्चित गरिने छैन ।

४८. प्रधानाध्यापकको काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) विद्यालयको प्राज्ञिक तथा व्यवस्थापकीय नेतृत्व गर्नु, दैनिक प्रशासन सञ्चालन गर्नु र विद्यालयको बृहत्तर हितका लागि कार्यक्रमकार्यान्वयन गर्नु गराउनु प्रधानाध्यापकको कर्तव्य एवम् दायित्व हुनेछ ।

(२) प्रधानाध्यापकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४९. सहायक प्रधानाध्यापक रहन सक्ने:

(१) माध्यमिक विद्यालयमा प्राज्ञिक तथा प्रशासनिक कार्यमा प्रधानाध्यापकलाई सहयोग गर्न एक जना सहायक प्रधानाध्यापक रहनेछ ।

(२) विद्यालयमा प्रधानाध्यापकको अनुपस्थितिमा सहायक प्रधानाध्यापकले निमित्त प्रधानाध्यापकको रूपमा जिम्मेवारी बहन गर्नेछ ।

परिच्छेद: ७

विद्यालयको भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधार र सम्पत्ति सम्बन्धी व्यवस्था

५०. भौतिक पूर्वाधार संरचना:

- (१) प्रचलित कानून बमोजिम विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गदा विद्यालय सञ्चालन गर्नु अघि आवश्यक भवन, कक्षाकोठा शौचालय, खेलमैदान, खानेपानी, फर्निचर लगायत भौतिक पूर्वाधार संरचनाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (२) विद्यालय वा शिक्षण संस्थाको भौतिक पूर्वाधार तथा मापदण्ड सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
- (३) विद्यालयले विद्यार्थीलाई प्राथमिक उपचार, सामान्य स्वास्थ्य परीक्षण, मनोपरामर्श सेवा उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

५१. प्रयोगशाला वा कार्यशाला:

- (१) माध्यमिक विद्यालयमा आवश्यक सामग्री एवम् उपकरणसहितको विज्ञान प्रयोगशालाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (२) आधारभूत विद्यालयमा विज्ञान, गणित लगायत अन्य विषयमा प्रयोगात्मक कार्य गराउनका लागि आवश्यक सामग्रीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (३) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन गरेका विद्यालयमा उपयुक्त कार्यशाला (वर्कसप) को व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

५२. सूचना प्रविधिको सुविधा :

- (१) नगरपालिकाभित्रका विद्यालयहरूमा शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगका लागि इन्टरनेटको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको सुविधा विद्यालय वा शिक्षण संस्थामा कार्यरत शिक्षक वा कर्मचारी, अध्ययनरत विद्यार्थीले मापदण्ड तथा आचरणको परिधिभित्र रही निःशुल्क प्रयोग गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) प्रविधिमा आधारित सिकाइ संस्कार विकासका लागि माध्यमिक विद्यालयमा इ पुस्तकालयको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

५३. विद्यालयको सम्पत्ति:

- (१) सार्वजनिक विद्यालयको जग्गाको स्वामित्व सोही विद्यालयकै नाममा रहने छ । सो विद्यालय बन्द, खारेज वा अन्यत्र गाभिई विद्यालयको काममा प्रयोग नहुने भएमा नगरपालिकाले कानूनबमोजिम भोगचलन गर्नसक्ने छ ।
- (२) विद्यालयको सम्पत्तिको अभिलेख दुरुस्त राख्ने, संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने दायित्व सोही विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको हुने छ ।
- (३) सार्वजनिक विद्यालयको जग्गाको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने कर्तव्य स्थानीय सरकारको हुनेछ ।
- (४) सार्वजनिक विद्यालयको हकभोगमा रहेको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ । यस ऐनबमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रद्द गरिएको वा कुनै विद्यालयमा गाभिएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पत्तिको संरक्षण एवम् व्यवस्थापन वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले गर्नेछ ।
- (५) सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालयको सम्पत्ति सोही विद्यालयको नाममा रहने छ । त्यस्तो विद्यालयको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ र त्यस्तो सम्पत्तिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइने छैन ।
- (६) सहकारी संस्थाबाट सञ्चालित विद्यालयको सम्पत्ति प्रचलित सहकारी कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।
- (७) कम्पनी अन्तरगत सञ्चालित निजी विद्यालयको सम्पत्ति सोही कम्पनीको नाममा रहनेछ ।
- (८) निजी विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग दानदातव्यको रूपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि नगरपालिकाको अनुमति लिनुपर्ने छ । तर विदेशी व्यक्ति वा संघ संस्थाबाट त्यसरी चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि प्रचलित संघीय कानून बमोजिम नेपाल सरकारबाट पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने छ ।
- (९) सार्वजनिक विद्यालय र सार्वजनिक गुठी विद्यालयको सम्पत्ति बेचबिखन गर्न पाइने छैन । निजी र सहकारी विद्यालयले चल अचल सम्पत्ति बेचबिखन गर्दा शिक्षा समितिको अनुमति लिनुपर्नेछ ।

५४. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक लागू गर्ने:

- (१) विद्यालयले नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक लागू गर्नु पर्नेछ । तर स्थानीय पाठ्यक्रमको हकमा नगर शिक्षा समितिबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (२) कुनै विद्यालयले नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यपुस्तक बाहेकका पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री लागू गर्न चाहेमा प्रचलित कानून बमोजिम पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत सूचीमा सूचिकृत सामग्री मात्र लागू गर्नु पर्नेछ ।

(३) सार्वजनिक विद्यालयले प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा विद्यार्थी भर्ना हुनासाथ एक एक सेट पाठ्यपुस्तक विद्यार्थीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । सो का लागि नगरपालिकाले फागुन मसान्तभित्र पाठ्यपुस्तकबपतको तोकिएको रकम विद्यालय खातामा निकासा गरिसक्नु पर्नेछ ।

५५. स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण एवम् कार्यान्वयन गर्ने:

(१) विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम ढाँचा अनुरूप नगरपालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नेछ । त्यसरी स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा स्थानीय भाषा, सस्कृति, कला तथा आर्थिक सामाजिक विकास सम्बन्धी विषयलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

(२) शिक्षा समितिले स्थानीय पाठ्यक्रम स्वीकृत गरेपछि विद्यालयमा कार्यान्वयनमा लैजानु पर्नेछ ।

(३) नगरपालिकाभित्रका विद्यालयमा एउटै वा आवश्यकता अनुसार फरक फरक स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्न सकिनेछ ।

(४) स्थानीय पाठ्यक्रमको आधारमा पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री विकास गरी प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ । त्यसरी स्थानीय विषयको पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री प्रयोगमा ल्याउनु अघि शिक्षा समितिबाट स्वीकृत हुनु पर्नेछ ।

५६. विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने:

(१) विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम ढाँचा तथा विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम अनुरूप विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

(२) विद्यार्थीको आन्तरिक मूल्याङ्कन गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी विद्यालयको हुनेछ । विद्यालय शिक्षामा निरन्तर मूल्याङ्कन तथा सुधारात्मक शिक्षण पद्धति अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

(३) माध्यमिक तहको बाह्य मूल्याङ्कन तथा सार्वजनिक परीक्षा सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित सङ्घीय र प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

५७. नगर परीक्षा समिति रहने:

(१) आधारभूत शिक्षा परीक्षा तथा नगरस्तरीय परीक्षा समेतलाई मर्यादित र व्यवस्थित तरिकाले सञ्चालन एवम् व्यवस्थापनगर्न देहाय बमोजिमको एक नगर परीक्षा समिति रहनेछ :

(क) नगर शिक्षा अधिकारी - अध्यक्ष

(ख) सार्वजनिक विद्यालयका बरिष्ठतम् प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट नगर प्रमुखबाट मनोनित एक जना - उपाध्यक्ष

(ग) निजी लगानीका विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट नगर प्रमुखबाट मनोनित एक जना सदस्य

- (घ) आधारभूत र माध्यमिक प्रत्येक तहबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी विद्यालयका स्थायी शिक्षकहरूमध्येबाट नगर शिक्षा अधिकारीबाट मनोनित कम्तिमा एक जना महिला सहित तीन जना शिक्षक सदस्य
- (ङ) नगर शिक्षा अधिकारीले तोकेको शिक्षा शाखाको कर्मचारी एक जना - सदस्य सचिव
- (२) परीक्षा समितिका मनोनित सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुने छ । निजहरूको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक नभएमा मनोनित गर्ने निकाय वा पदाधिकारीले जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिब मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।
- (३) परीक्षा समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुने छ ।
- (४) परीक्षा समितिको सचिवालय नगरपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामा रहने छ ।
- (५) परीक्षा समितिको बैठकमा परीक्षा सम्बन्धी कार्यमा सम्बद्ध नगर शिक्षा समितिको पदाधिकारी, विषय विज्ञ, शिक्षक र कर्मचारीलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।
- (६) परीक्षा समितिको अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले परीक्षा समितिको प्रमुख भई कार्य सम्पादन गर्ने छ ।

५८. नगरस्तरीय परीक्षा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था: नगर परीक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि र नगरस्तरीय परीक्षा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-९

कोष, लेखा तथा लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

५९. नगर शिक्षा कोष:

- (१) नगरपालिकाभित्रका विद्यालय तथा शिक्षा सम्बद्ध सस्थाहरूको पूर्वाधार विकास तथा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न र त्यस्ता विद्यालय तथा शिक्षण सस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थीको हितका लागि स्रोत परिचालन गर्न समेतका लागि एक नगर शिक्षा कोष रहनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमका स्रोतबाट प्राप्त रकम रहनेछ ।
- (क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,
- (ख) सहयोगबाट प्राप्त रकम,
- (ग) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम, र
- (घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन, परिचालन, लेखापालन र लेखा परीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

६०. विद्यालय विकास कोष:

(१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय विकास कोष हुनेछ, जसमा देहायबमोजिमका स्रोतबाट प्राप्त रकम सोही कोषमा दाखिला हुनेछ :

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र नगरपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,

(ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

(ग) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम, र

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन, लेखापालन र लेखा परीक्षण तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

६१. अनुदान सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाको बखत दिँदै आएको अनुदान रकममा कटौती नहुने गरी तोकिएको सूत्रको आधारमा नगरपालिकाले सार्वजनिक विद्यालयलाई अनुदान दिनेछ । तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शैक्षिकस्तर कायम गर्न नसकेमा त्यस्ता विद्यालयलाई दिँदै आएको अनुदान रकम कटौती गर्न सकिने छ ।

(२) सार्वजनिक विद्यालयहरूलाई तोकिएबमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(३) नगरपालिकाले नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालित कुनै पनि शिक्षण सस्थालाई अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

६२. विद्यालयको लेखा व्यवस्थापन:

(१) सबै विद्यालयहरूले प्रचलित कानून अनुसारको ढाँचामा आय व्ययको लेखा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) विद्यालयको नियमित कारोबारको लेखा राख्न माध्यमिक विद्यालयका लागि प्रधानाध्यापक र लेखासम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारी तथा आधारभूत विद्यालयका लागि प्रधानाध्यापक र विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्षबाट खाता सञ्चालन गरी लेखा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(३) विद्यालयको लेखा व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६३. लेखा परीक्षण गर्नुपर्ने:

- (१) विद्यालयले नियमित रूपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो चौमासिकभित्र नगर शिक्षा अधिकारीबाट नियुक्त रजिष्टर्ड लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।
- (२) विद्यालयबाट प्राप्त लेखा परीक्षण प्रतिवेदन लेखा परीक्षण समाप्त भएको एक महिनाभित्र नगर शिक्षा समितिमा पेस गर्नुपर्ने छ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र लेखापरीक्षण नगराउने विद्यालयको निकाशा रोक्का गर्न सकिनेछ ।

६४. सामाजिक परीक्षण गर्नुपर्ने:

- (१) प्रत्येक वर्ष विद्यालयले विद्यालयको आय व्यय, शैक्षिक उपलब्धि, विद्यालयको आन्तरिक गतिविधि, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिताको अवस्था र आगामी कार्ययोजना सम्बन्धम सामाजिक परीक्षण गराइ सो को प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।
- (२) विद्यालयको सामाजिक परीक्षण शिक्षक अभिभावक सङ्गल गर्नेछ ।
- (३) विद्यालयको सामाजिक परीक्षणका लागि आवश्यक कागजात तथा विवरणहरू उपलब्ध गराउनु प्रधानाध्यापकको कर्तव्य हुनेछ ।
- (४) सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लिखित सुझावहरूको कार्यान्वयन गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद १०

विद्यार्थी कल्याण तथा छात्रवृत्ति सम्बन्धी व्यवस्था

६५. विद्यार्थी कल्याण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने:

- (१) नगरपालिकाले विद्यालयमा भर्ना भएका विद्यार्थी टिकाउ एवम् सिकाइ निरन्तरताका लागि दिवा खाजा, स्टेसनरी सामग्री, पोशाक, छात्रवृत्ति लगायत विद्यार्थी कल्याण कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ ।
- (२) विद्यार्थी कल्याण कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आर्थिक रूपमा विपन्न, लोपोन्मुख, सिमान्तीकृत, दलित, आदिवासी जनजाती समुदायका विद्यार्थीहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

६६. निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने:

(१) निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले अनिवार्य तथा निशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐनले निर्धारण गरेबमोजिम देहाय अनुसारको संख्यामा नघट्ने गरी तोकिएबमोजिम जेहेन्दार, अति विपन्न, अपाङ्गता भएका, छात्रा, दलित र जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(क) ५०० जनासम्म विद्यार्थी भएका विद्यालयले कूल संख्याको १० प्रतिशत

(ख) ८०० जनासम्म विद्यार्थी भएका विद्यालयले कूल संख्याको १२ प्रतिशत

(ग) ८०० जनाभन्दा बढी विद्यार्थी भएका विद्यालयले कूल संख्याको १५ प्रतिशत

(२) उपदफा (१) बमोजिम छात्रवृत्तिका लागि विद्यार्थी छनौट गर्न प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयका प्रधानाध्यापक, नगर शिक्षा प्रतिनिधि र विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका अभिभावकक प्रतिनिधि रहेको एक छात्रवृत्ति छनौट समिति रहनेछ ।

(३) छात्रवृत्ति छनौट समितिले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार नगरपालिकाले तोकेको मापदण्डभित्र रही विद्यार्थी छनौटका लागि थप आधार, सर्त र प्रक्रिया तयार गरी सोही विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराई सार्वजनिक समेत गर्नुपर्ने छ ।

(४) निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले प्रत्येक वर्ष प्रदान गरेको छात्रवृत्तिको विवरण नगर शिक्षा शाखामा पेश गर्नुपर्ने छ ।

परिच्छेद ११

शुल्क तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी व्यवस्था

६७. निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नुपर्ने:

(१) आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा प्रचलित सङ्घीय कानून बमोजिम निःशुल्क हुनेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि सार्वजनिक विद्यालयले विद्यार्थीको नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(३) सबै बालबालिकालाई आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नका लागि नगरपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नेछ ।

६८. विद्यालयलाई आर्थिक सहायता गर्न सक्ने:

(१) कुनै अभिभावकले विद्यालयको विकासका लागि आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार, चन्दा वा सहयोग सार्वजनिक विद्यालयले लिन सक्नेछ ।

(२) सार्वजनिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकास तथा शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि अभिभावकले आर्थिक सहयोग गर्न सक्नेछन् ।

६९. निजी, सहकारी र सार्वजनिक शैक्षिक गुठी विद्यालयले लिन पाउने शुल्क:

- (१) निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले शिक्षा समितिले तोकेको सीमाको अधीनमा रहेर शुल्क लिन पाउनेछ । त्यसरी शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा स्वीकृति दिँदा विद्यालयले उपलब्ध गराएको सुविधाको आधारमा दिनेछ ।
- (२) निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले विद्यार्थीलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एकपटक भर्ना शुल्क लिइसकेपछि पुनः सोही तहको अर्को कक्षामा सोही नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।
- (३) निजी, सहकारी र सार्वजनिक गुठी विद्यालयले विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्क नगर शिक्षा समितिबाट स्वीकृत गराई निर्धारण गर्नुपर्ने छ ।
- (४) कुनै विद्यालयले यस ऐन विपरीत विद्यार्थीसँग कुनै शुल्क लिएमा नगर शिक्षा अधिकारीले त्यस्तो शुल्क सम्बन्धित विद्यार्थीलाई फिर्ता गर्न लगाउनेछ ।
- (५) यस ऐन विपरीत शुल्क लिने विद्यालयलाई शिक्षा समितिले जरिवाना गर्नसक्ने छ ।

परिच्छेद: १२**विद्यालय सुपरिवेक्षण र अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था****७०. विद्यालय सुपरिवेक्षण गर्ने:**

- (१) विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार तथा सुशासन प्रवर्द्धनका लागि नगरपालिकाले विद्यालय सुपरिवेक्षण गर्नेछ ।
- (२) शिक्षकको पेसागत विकास तथा शिक्षण सिकाइका क्रममा आइपरेका समस्या समाधानका लागि शिक्षाकलाइ पेसागत सहायता प्रदान गरिनेछ ।
- (३) विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धीमा सुधार गरी विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने अभिप्रायले शिक्षा समितिले लिडर र फिडर विद्यालय तोकी आपसी सञ्जाल एवम् सहकार्यको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

७१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन:

- (१) विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक, आर्थिक र व्यवस्थापकीय पक्षमा निरन्तर सुधारका लागि नगरपालिकाले अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) शिक्षा समितिले जुनसुकै समयमा विद्यालयको अनुगमन गर्न र निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी प्राप्त निर्देशन कार्यान्वयन गर्नु विद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

७२. विवरण उपलब्ध गराउने र प्रतिवेदन पेश गर्ने:

(१) विद्यालयले विद्यार्थी तथा शिक्षक, विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक, आर्थिक र व्यवस्थापकीय पक्षसँग सम्बन्धित विवरणहरू नगरपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) विद्यालयले आर्थिक कारोबार तथा वार्षिक कार्यक्रमको प्रगति प्रतिवेदन नगरपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखाले तोकेबमोजिमको ढाँचा र समयमा सो शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिमको विवरण तथा प्रतिवेदन समयमै पेश नगर्ने प्रधानाध्यापकलाई नगर शिक्षा अधिकारीले कारवाही गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद १३

दण्ड सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

७३. दण्ड सजाय:

(१) कसैले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई नगरपालिकाको न्यायिक समितिले बिगो असुल गरी बिगोबमोजिम जरिवाना गर्नसक्ने छ ।

(२) कसैले देहायका कार्य गरेमा, गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुर्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी कानूनले तोकेबमोजिम सजाय हुनेछ ।

(क) प्रश्नपत्रको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,

(ख) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरवाही वा गैरजिम्मेवारपूर्ण कार्य गरेमा,

(ग) परीक्षा केन्द्रसँग सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृतिबेगर प्रवेश गर्न प्रयत्न गरेमा वा प्रवेश गरेमा वा परीक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गरेमा,

(घ) परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,

(ङ) अरूको तर्फबाट परीक्षा दिएमा,

(च) परीक्षाको मर्यादा भङ्ग हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा,

(छ) अनुमति नलिई मन्टेश्वरी कक्षा, कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्शसेवा, ब्रिज कोर्स, ट्युसन, कोचिङ्ग सेन्टर, कम्प्युटर, भाषा शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा,

(ज) कानून विपरीतको अन्य कार्य गरेमा ।

(३) कानूनबमोजिमको कसुरको सम्बन्धमा विद्यालयको कुनै शिक्षक वा कर्मचारीउपर न्यायिक समिति वा जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी त्यसरी मुद्दा दायर भएको मितिदेखि मुद्दाको टुङ्गो नलागेसम्म निलम्बन हुनेछ र सो शिक्षक वा कर्मचारी अदालतबाट कसूरदार ठहरिएमा निजलाई यस ऐनबमोजिम विभागीय सजाय गरिनेछ ।

७४. पुनरावेदन : तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेशउपर कानूनबमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ ।

परिच्छेद १४

विविध

७५. विद्यालयलाई छुट र सुविधा:

(१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीका रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेसन दस्तुर लाग्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएदेखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा नगरपालिकाले तोकेको आधारमा रजिष्ट्रेसन दस्तुर छुट दिनसक्ने छ ।

७६. अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्न सक्ने: निजी लगानीका विद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै काम गरेमा अनुमति वा स्वीकृति प्रदान गर्ने सरकार वा निकाय वा पदाधिकारीले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरिएको अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्न सक्नेछ ।

तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नुअघि सम्बन्धित विद्यालयलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

७७. विद्यालयको स्तर निर्धारण र श्रेणीकरण:

(१) विद्यालयहरूबीच प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गरी गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न संघीय सरकारको शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्डको आधारमा नगरपालिकाले विद्यालयको स्तर निर्धारण र श्रेणीकरण गरी सार्वजनिक गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विद्यालयको स्तर निर्धारणको मापदण्ड नतोकिएको अवस्थामा शिक्षा समिति आफैले आफै मापदण्ड र प्रक्रिया निर्धारण गरी विद्यालयको स्तरीकरण गर्न सक्नेछ ।

(३) विद्यालयको स्तर निर्धारण र श्रेणीकरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

७८. विद्यालयलाई सिकाइमैत्री तथा सुरक्षित क्षेत्रको रूपमा कायम गर्नु पर्ने:

- (१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सृजना गर्ने तथा विद्यालयभित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई शान्तिक्षेत्र कायम गरी सिकाइमैत्री तथा सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सिकाइमैत्री तथा सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालन गर्नु पर्ने शर्त तथा मापदण्ड शिक्षा समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

७९. नगरपालिकाले निर्देशन दिन सक्ने:

- (१) नगरपालिकाले विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई निर्देशन दिन सक्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

८०. विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्रको रूपमा कायम गर्नु पर्ने:

- (१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न तथा विद्यालयभित्र कुनैपनि किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्नुपर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालना गर्नुपर्ने शर्त तथा मापदण्ड तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

८१. बालबालिकालाई निष्काशन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने:

- (१) कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयबाट निष्काशन गर्न पाइने छैन ।
- (२) विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई शारीरिक, मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाइने छैन ।

८२. शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम वा शिक्षण कोर्स सञ्चालन:

- (१) कसैले पनि यस ऐनबमोजिम अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्वतयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम वा वैदेशिक शैक्षिक मेला, प्रदर्शनी सञ्चालन गर्न पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशीमुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अनुमति लिनेसम्बन्धी व्यवस्था तोकिबमोजिम हुनेछ ।

८३. अभिभावक शिक्षा दिन सक्ने: शिक्षामा पहुँच विस्तार, विद्यार्थी टिकाउ र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि नगरपालिकाले अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ ।

८४. विद्यालयमा उत्पादन एकाइ बनाउन सक्ने:

(१) विद्यार्थीहरूलाई सिकाइसँगै उत्पादनमूलक कार्यमा सरिक गराउन विद्यालयमा उत्पादन एकाइ निर्माण गर्न सकिनेछ । त्यस्तो उत्पादन एकाइ निर्माणका लागि नगरपालिकाले विद्यालयलाई अनुदान दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको उत्पादन एकाइ सञ्चालन गर्दा विद्यालयले अभिभावक तथा स्थानीय सामुदायिक सस्थासँग सहकार्य गर्न सक्नेछ

८५. नियम, निर्देशिका र कार्यविधि बनाउने अधिकार:

(१) यो ऐनको कार्यान्वयन गर्न नगर कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाइ लागू गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन तथा यो ऐनको अधीनमा बनेको नियमावलीमा उल्लिखित व्यवस्थाहरू तथा शिक्षा सम्बन्धि अन्य कुराहरू कार्यान्वयनमा ल्याउन नगर कार्यपालिकाले आवश्यक विषयमा निर्देशिका र कार्यविधि बनाइ लागू गर्न सक्नेछ ।

८६. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अडकाउ परेमा नगर कार्यपालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी गर्नसक्ने छ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिने छ तर यस्तो आदेश नगर सभाले ६ महिनाभित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वतः निष्क्रिय हुनेछ ।

८७. खारेजी बचाउ:

(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिए जति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले पनि विद्यालयको सम्पत्ति हिना-मिना गरेको कसुरमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ अन्तर्गत कारवाही चलाउन बाधा पर्ने छैन ।

(३) यसअघि कानुनबमोजिम नियुक्त शिक्षक कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले दिँदै आएको सुविधामा कुनै किसिमको कटौति गरिने छैन तर यस व्यवस्थाले कानुनबमोजिम दण्ड, सजाय र कारवाही गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(४) यो ऐन प्रारम्भ भएको तीन महिनाभित्र शिक्षा समिति, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, नगर परीक्षा समिति र शिक्षक अभिभावक सघ गठन गरिसक्नु पर्नेछ ।

(५) यस ऐनमा उल्लेख भएका कुराहरु संघीय र प्रादेशिक शिक्षा ऐनसँग बाझिएमा स्वतः खारेज हुनेछन् ।

(६) यस अघि भएका काम कारवाही यसै ऐनबमोजिम भएको मानिनेछ ।

प्रमाणीकरण मिति : २०७७/१०/१४

आज्ञाले,
पुष्पराज ढकाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत